

STRUČNÁ HISTORIE STÁTŮ

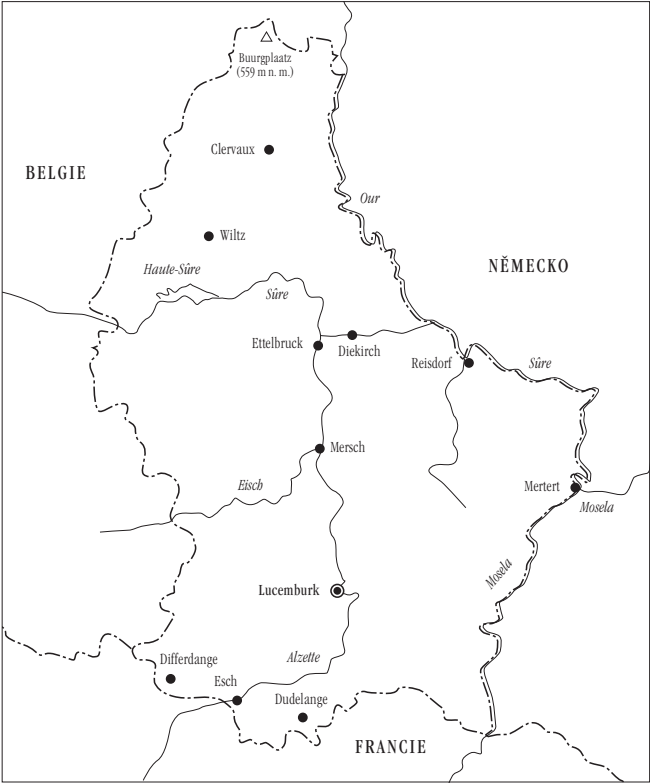
LUCEMBURSKO

Eduard Hulicius

S T R U Č N Á H I S T O R I E S T Á T Ů

Lucembursko

EDUARD HULICIUS

NAKLADATELSTVÍ LIBRI, PRAHA 2008

Nakladatelství Libri upřímně děkuje Velvyslanectví
Lucemburského velkovévodství v Praze za podporu při vydání
knihy Lucembursko v edici Stručná historie států.

La Maison d'Édition Libri remercie sincèrement l'Ambassade
du Grand-Duché de Luxembourg à Prague pour le soutien
qu'elle a bien voulu offrir lors de la publication du livre
« Luxembourg » dans le cadre des « Brève histoire des Etats ».

© Eduard Hulicius, 2008

© Libri, 2008

ISBN 978-80-7277-341-1

Obsah

Úvod	7
Geografie Lucemburska	8
Pravěk v Lucembursku	10
Trevíři a Římané	12
Franský raný středověk	17
Středověk ardenského domu a Siegfried	21
Lucemburk a říšská služba	23
Jindřich Slepý a záhady přírody	25
Matka vlasti	28
Triumf a tragédie a ještě větší triumf	30
Císařsko-královská ambice	33
Lucembursko a Čechy	34
Lucembursko a vrcholný středověk	36
Vrchol a pád	38
Zrození pevnosti a Burgundané	41
16. století – správa a život	42
16. století – blížící se bouře	45
Nešťastné 17. století	47
Základy lucemburské vzdělanosti	49
Francouzská invaze – Ludvík XIV.	50
18. století – Rakouské Lucembursko	51
Lucemburská vzdělanost v 18. století	55
Revoluce a anexe	56
19. století – krůčky k nezávislosti	59
Vymezování Lucemburska 1830–1839	61
Politická emancipace	64
Vlastní dynastie	66
Hospodářská a zahraničněpolitická emancipace	67
Mir wëlle bleiwe wat mir sin	72
Školství a kultura 19. a 20. století	75
20. století – od dobrého k lepšímu přes hrozné	80
Vládní krize a spolupráce s Belgií	82
Meziválečný klid	85
2. světová válka	87
Počátek integrace	90

Ocelový útlum a bankovní zázrak	92
Lucemburčan ohroženým druhem?	96
Lucembursko a Čechy	98
Češi v Luxu	100
Turistické zajímavosti	101
Jazyk	105
Encyklopedické heslo	106
Diplomatické úřady a zastoupení	108
Seznam hrabat, vévodů a velkovévodů Lucemburska	109
Seznam premiérů Lucemburska	112
Literatura	113
Seznam použitých zkratk	114

Úvod

Důkladně popsat historii jednoho z nejmenších států Evropy nelze snadno. Ačkoli nám v jistém historickém období bylo Lucembursko velmi blízké díky vládnoucí dynastii, nějaký široký zájem o události v tomto téměř ojedinělém pozůstatku Svaté říše římské národa německého nebyl v Československu a poté ani v České republice nikdy valný. Je pravda, že vzhledem ke své geografické velikosti by se dějiny Lucemburska daly srovnat třeba s dějinami Prachatického kraje nebo Jesenicka, ale strategická poloha, nerostné bohatství, a skvělost jeho vládců Lucembursku předurčují v realitě i historických publikacích místo samostatného státu. Na následujících stránkách společně projdeme prehistorii území i vznik feudálního státu, jeho rozvoj do rozlohy i vřhlu a zenit slávy během vlády lucemburského rodu v císařství i řadě království. Poté přejdeme období burgundské i rané habsburské dominance a všimneme si pomalého tvoření lucemburské svébytnosti ve století osmnáctém. Podrobněji si popíšeme význam a velikost obří pevnosti v Lucemburku. Vysvětlíme si příčiny a podmínky postupného vzniku nezávislého velkovévodství v průběhu devatenáctého století a spolu s Lucemburčany prožijeme dvě německé okupace a nebývalý poválečný hospodářský rozvoj. Nahlédneme do příčin ekonomické expanze, díky níž má Lucembursko pevné místo na špici nejbohatších států světa, přestože Lucemburčané mají nadále pověst národa s mentalitou hokynářů. Nakonec se podíváme na historii styků mezi Lucemburskem a naší zemí.

Geografie Lucemburska

Území Lucemburska v rozloze 2 587 km² je geograficky soustředěno v zalesněné vrchovině pohoří Ardenského hvozdu a zároveň v povodí řeky Mosely. Jeho hruškovitý tvar má nejvíce 82 km nadél a 57 km na šíř. Nejdelsí hranici má s Belgií (148 km), dále s Německem (135 km) a konečně s Francií (73 km). Ardeny jsou hustě zalesněny opadavými lesy a žije v nich velké množství divoké zvěře. V zemi jsou tři přírodní parky – „Horní Sûre“ uprostřed hranice s Belgií, „Our“ podél severovýchodní hranice s Německem a „Moselle“ při trojmezí s Německem a Francií.

Podnebí je oceánské, v létě chladné a v zimě mírné se silnými srážkami celoročně. Největší řekou je Mosela (z 545 km její délky je 37 na lucemburské hranici), tekoucí z jihu podél jihovýchodní hranice od Schengenu na francouzsko-německé hranici k Wasserbilligu, kde je soutok se Sûre (Sauer). Tato nejdelsí řeka (z 164 km jich 136 je v Lucembursku) teče z Belgie a do Lucemburska vtéká asi v půli jeho západní hranice. V Esch-sur-Sûre se nachází největší zdejší vodní nádrž. V Ettelbrücku se do Sûre vlévá Alzette, tekoucí z Esch-sur-Alzette na jihu skrze Bettembourg a Lucemburk – Alzette je největší čistě lucemburská řeka. Významnější je však Our (78 km, z toho 52 v Lucembursku), která teče z Belgie na severu skrze Vian-den a vlévá se do Sûre ve Wellendorfu. Tvoří severovýchodní hranici země. S výjimkou Mosely mají všechny tyto řeky tendenci v zimě zamrzat a na jaře hrozit záplavami z tajícího ardenského sněhu.

Na březích Mosely, jejího hlavního místního přítoku Sûre a Alzette lze nalézt oblasti vhodné pro zemědělství. Geologicky se země dělí na dvě části – asi 1/3 území na severu a ve středu země zabírá Oesling (Éislek) z porýnských břidlic, s výškou kolem 400–500 m n. m. a hluboce zařízlými říčními údolímí – zde je také poblíž Troisvierges nejvyšší lucemburská hora – Kneiff (560 m n. m.). Jižní část, Bon Pays (Guttland) je „dobrou zemí“ – klimaticky příhodnější a plodnější oblast mělkých údolí přecházející na jižní hranici plynule do lotrinské pláně. Kromě lepších podmínek pro obdělávání půdy se na jihu nachází i důležitá ložiska rud a všechna větší města.

Příjemnější podmínky Guttlandu se zrcadlí i v rozdělení obyvatelstva – z cca 450 000 obyvatel jich 90 % žije na jihu, pouze 10 % v Oeslingu. Celosvětovou raritou, k níž se vrátíme v závěru knihy je fakt, že 36,9 % obyvatelstva tvoří cizinci – nelucemburčané. Lucembursko se dělí na 3 správní distrikty – Diekirch, Grevenmacher a Lucemburk a ty na 12 kantonů. Nejnižší správní jednotkou je komuna – obec, těch je 118 (mezi lety 1891–1978 jich bylo 130, jejich úbytek je dán odlivem obyvatel z venkova do měst).

Pravěk v Lucembursku

Již dávno před začátkem psaných dějin Lucemburska a vznikem samotného jména se na jeho budoucím území objevili lidé. Nejstarší doklady pobytu paleolitických lovců-sběračů (pěštní klíny) jsou asi 200 000 let staré. Asi 100 000 let lze uvažovat o permanentním osídlení Pomoselí neandrtálcí. Zhruba před 42 000 lety se objevuje *Homo Sapiens Sapiens* a začíná žít v povodí Sûry. Mezolitická populace mezi 10 000–5 400 před Kr. používala k lovu luku a šípů a žila v přístřešcích na jihu země. Roku 1930 byl v Lucemburku objeven nejstarší lidský hrob právě z této periody. Následující neolitická populace (cca 5400–1800 před Kr.) začala lov a sběr doplňovat zemědělstvím. První zemědělci se nejspíše odstěhovali do úrodnějšího Porýní a Lucembursko zůstalo pomaleji se rozvíjejícím regionem – přesto podél Mosely vznikaly první vsi tzv. dlouhých domů. Ačkoli střídající se kultury zanechaly identifikující pozůstatky své přítomnosti (např. megalitické monumenty v Diekirchu), Lucembursko rozhodně nebylo důležitým centrem vývoje. Hustě zalesněnou a nepřiliš úrodnou oblast všichni zemědělci obcházeli a osídlovali raději úrodné pláně a údolí kolem. Pouze při březích řek se zachovaly pozůstatky osídlení. Mezi lety 2200–1800 před Kr. se zde objevují první měděné importy ze střední Evropy – kontinentální obchod probíhal i podél Mosely.

Doba bronzová přinesla prudký rozvoj domestikace zvířat i tvorby nástrojů a socializace společnosti. Z let 1800–750 před Kr. pochází řada pohřebišť, včetně urnových polí stejnojmenné civilizace.

Železná doba přicházela postupně a dělí se z hlediska Lucemburska na několik fází – laufeldskou (začíná kolem 750 před Kr.), hunsrück-eifelskou (podle dvou pohoří na západ od Lucemburska) a konečně trevírskou.

Lidé laufeldské kultury patrně jako první používali proto-keltské jméno hustých lesů, na jejichž okrajích žili – *arduenna* – Hustý les, tedy dodnes používané jméno Ardeny. V pozdější době poznali lidé i lesní vílu Arduenu, které vládne hustým lesům, skalám a údolím možná až dodnes. Laufeld-

ští bydleli v izolovaných usedlostech na skalních výčnělcích a v malých vesničkách.

U jejich následovníků z hunsrück-eifelské kultury jsme si již více jistí jejich keltskými kořeny. Přistěhovalci ze střední Evropy tvořili pevnou součást La Tène kultury mladší doby železné (počátky se datují do 4. století před Kr.) a nesli znaky keltské společnosti. Nálezy luxusních předmětů ze Středomoří i první známý aristokratický hrob z Altrieru (5 metrů vysoká mohyla s poloměrem 50 metrů) nasvědčují rozdělení populace na různě bohaté i mocné vrstvy. Střední doba latènská, jinak nejslavnější období keltské civilizace, pro Lucembursko znamenala poněkud hluché, nevýrazné období. Teprve kolem roku 150 před Kr. nastává znovu „renaissance“.